

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
ЯЦЕНКА ВІКТОРА ОЛЕКСАНДРОВИЧА
**«МІСТОБУДІВНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ЛОКАЛЬНИХ СИСТЕМ РОЗСЕЛЕННЯ
ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД»,**
подану на здобуття наукового ступеня доктора архітектури за спеціальністю
18.00.04 – Містобудування та ландшафтна архітектура

Особливості просторової організації життєдіяльності соціуму завжди мали значні наслідки для його ефективного функціонування і розвитку. Тому зміни адміністративно-територіального устрою в Україні, що відбуваються, є важливою темою сьогодення, що стимулює її обговорення і навіть гострі дискусії в суспільстві та привертає увагу дослідників різних наукових сфер. Гостроти проблемній ситуації надають такі обставини як зменшення більше ніж на 20% кількості населення країни та активні міграційні процеси, що в кінцевому сенсі сприяє руйнуванню її історично-сформованої територіальної системи розселення. В той же час Україна значно відстає у вирішенні питань регулювання процесів формування нових та ліквідації існуючих адміністративно-територіальних одиниць, правил складання їх реєстру, що гальмує розвиток країни і не сприяє її інтеграції у європейський правовий та соціально-економічний простір.

Законодавче закріплення статусу територіальних громад, як нових адміністративно-територіальних одиниць базового рівня, сприяло виникненню низки проблем з їх просторового планування, а проблеми містобудівної розбудови локальних систем розселення, ОТГ чекають професійних рішень. Таким чином, сьогодні в структурі містобудівного простору України виникла актуальна проблема дослідження систем розселення об'єднаних територіальних громад на засадах реформування місцевого самоврядування, що потребує мобілізації теоретичних зусиль містобудівної науки.

Саме це і визначає беззаперечну актуальність заявленої Віктором Олександровичем теми роботи, що пов'язана не тільки з нагальною необхідністю сучасного містобудівного упорядкування систем розселення, а й науковим забезпеченням їх подальшого територіально-просторового розвитку, який відповідатиме потребам суспільства бути в руслі, світових тенденцій сталого розвитку.

Специфіка роботи визначається її міждисциплінарним характером: залученням до вирішення проблеми великої кількості досліджень не тільки зі сфери містобудування, а й інших наукових сфер, перш за все географії, соціології, економіки, екології. Слід підкреслити, що складність

дослідницької ситуації даної роботи полягає в тім, що об'єднавчі форми управління територіальних громад в країні знаходяться на стадії становлення.

Доцільно підкреслити, що вагомість та актуальність представленого дослідження пов'язана з його *безпосереднім зв'язком* з такими важливими документами державного та міждержавного рівня як: «Європейська Хартія місцевого самоврядування і регіонального планування», Закони України «Про засади адміністративно-територіального устрою України», «Про основи містобудування», а також ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування і забудови територій», що розроблений за участю автора у розділах «Загальні положення та «Ландшафтні та рекреаційні території».

З погляду на вище наведене, дисертаційне дослідження Віктора Олександровича, яке спрямоване на розробку містобудівних основ збалансованого формування локальних систем розселення об'єднаних територіальних громад, що сприяє мобілізації ресурсів місцевих економік, вирішенню екологічних проблем та задоволення соціальних потреб громад, слід визнати *корисним і своєчасним*.

Дисертаційна робота, представлена на розгляд, складається з анотації, термінологічного словника, списку скорочень, вступу, 5-ти розділів, загальних висновків, списку використаних джерел, 4-х додатків. Результати дослідження викладені на 425 сторінках, і включають основну текстову частину на 303 сторінках, 32 сторінок ілюстративних матеріалів; 32 сторінок списку використаних джерел (269 найменувань) та 35 сторінок додатків, в тому числі акти впровадження на 7 сторінках. Загалом, структура матеріалу, що поданий на захист, не викликає зауважень, а його повнота свідчить про ретельне опрацювання проблеми.

Логічно, що в якості **об'єкту дослідження** автор обрав локальну систему розселення об'єднаної територіальної громади, що виключає населені пункти (міста, селища, села), міжселенні території, інженерну та транспортну інфраструктуру, природні ресурси тощо і визначена як нова адміністративно-територіальна одиниця в системі розселення. Саме у новому ДБН Б.2.2-12:2019 вперше у групі системи розселення виділяються «населені пункти розташовані у межах об'єднаних територіальних громад» як адміністративно-територіальні одиниці базового (місцевого) рівня, що є переконливим обґрунтуванням вибору об'єкта дослідження даної дисертаційної роботи. (с.81)

Предметом дослідження є містобудівні основи розвитку локальних систем розселення об'єднаних територіальних громад.

Мета дослідження визначена автором, як розробка містобудівних основ та методології формування локальних систем розселення об'єднаних

територіальних громад на засадах реформування місцевого самоврядування, а також практичні рекомендації щодо їх просторового планування.

Для досягнення даної мети автор сформулював і послідовно вирішив низку завдань у п'яти розділах роботи.

Так, у першому розділі **«Теорія і практика територіального розвитку систем розселення»** (с.76-143) ретельно проаналізовано науково-теоретичні дослідження територіальної організації систем розселення; узагальнено світовий досвід розвитку різних форм розселення; визначено передумови реформування місцевого самоврядування та законодавчого забезпечення трансформації групових форм розселення).

Важливо, що створена автором загальна картина різноманіття історичних форм просторової організації розселення переконливо підводить нас до розуміння історичних джерел децентралізації у підрозділі 1.1. Аналіз сучасного стану досліджень різних аспектів організації систем розселення дозволив автору зробити висновок, що понятійний апарат об'єктів розселення населення є надзвичайно багатоаспектним результатом наукової діяльності представників різних професійних і національних шкіл (с.77, 83). У розділі доведено, що *значний внесок* в розвиток галузі «районного планування» належить представникам української школи: саме розроблені ними проектні та наукові роботи стали основою формування нового напрямку у містобудуванні – формування «групових систем населених місць»(с.90). Відповідно до еволюційних етапів розвитку даного науково-практичного напрямку автором встановлено 5 головних парадигм, які відповідають періодам розвитку містобудівної теорії: ідеологічна, функціонально-планувальна, системно-структурна, екологічна, культурологічна (с.99).

Надаючи оцінку зарубіжному досвіду з розробки перспективних систем розселення (рис. 1.4.) та їх практичній реалізації автор звертає нашу увагу на те, що «головним недоліком щодо реалізації схем районного планування у всіх країнах була приватна власність на землі, яку було дуже важко відчужувати для інших потреб» (с.108). Найбільш перспективною моделлю адміністративно-територіального поділу автором визначена трьохрівневу система, яка діє багато років у багатьох країнах Європи (с.141).

Цінним у розділі, на наш погляд, є також висновок про засади розвитку теорії «розселення населення» на основі європейських цінностей та сучасних тенденцій реформування місцевого самоврядування, що дозволило визначити нову адміністративно-територіальну одиницю – об'єднану «територіальну громаду», як соціально-економічну модель інтеграції міських і сільських населених пунктів на паритетних умовах та

спільного вирішення виробничих, культурних та природоохоронних завдань (п.роз. 1.3).

Заслуговують позитивної оцінки авторські таблиці, що зображують містобудівну теорію регіонального планування як систему парадигм розселення (с.97, рис.1.3); зарубіжний досвід теоретичних розробок перспективних систем розселення (с.101, рис.1.4); класичні і сучасні теорії організації простору на регіональному рівні (с.105, рис.1.5); графічні моделі (чинна та перспективна) системи адміністративно-територіального устрою України. (с.139, рис. 1.10), які додатково надають ясне уявлення про стан досліджуваної ситуації та визначають місце даного дослідження у розв'язанні проблеми. Підсумки I-го розділу чітко і змістовно викладено у висновках.

У другому розділі **«Передумови формування систем розселення у межах об'єднаних територіальних громад»** розглянуто поступальний розвиток містобудування, представлено класифікацію, рівні та параметри систем розселення, визначено специфіку формування локальних систем розселення територіальних громад в умовах приміських зон та зон впливу міст-центрів. Досліджуючи еволюцію системних процесів у містобудуванні автор розкриває вплив урбанізації на формування систем розселення в Україні і виділяє чотири етапи її розвитку (с.152-154). Підкреслено, що сьогодні набуває інтенсивного розвитку процес субурбанізації, а також агломерування населених пунктів – від декількох до значної кількості міських і сільських поселень. Це спостереження дозволяє автору зробити висновок, що дані процеси вимагають певних змін в адміністративно-управлінських структурах, земельних відносинах. У зв'язку з цим назріла проблема створення територіальних громад систем локального (місцевого) рівня.

Важливим здобутком роботи слід визнати *авторську методику класифікації* групових систем населених місць за характерними групами критеріїв та показників (с.160, рис. 2.14). В роботі пропонується класифікація групових систем локального рівня, яка враховує взаємодію внутрішніх та зовнішніх факторів, що визначають наявні та перспективні: фактори, структурні елементи, перспективні моделі, ресурсні можливості, стратегію розвитку, можливі ризики та загрози. Враховуючи ступеневу типологію регіонів України *групові системи* визначаються в результаті врахування великої кількості чинників, головними з яких є: *системоформуюча база, система обслуговування, рекреаційна складова* (с.170). До особливої групи віднесено територіальні громади, які можуть бути утворені у зоні впливу транспортних коридорів В якості базової класифікації територій автор пропонує прийняти таку, що представлена у Законі України «Про засади

державної регіональної політики», згідно якої виділено 5 класів територій: проблемні території, території (об'єкти) міжрегіонального, (у тому числі транскордонного); території (об'єкти) зі спеціальним режимом використання, депресивні території співробітництва (с.177).

Проведена робота дозволила Віктору Олександровичу виділити вісім типів (та три підтипи) територіальних громад, де можуть бути створені ГСНМ локального рівня в залежності від територіальних, економічних, соціальних та інших ресурсних умов (рис. 2.14, рис.2.15).

Особливу увагу приділено у розділі проблемі формування систем поселень у територіальних громад у приміських та зонах впливу міст-центрів (с. 184-207), що безумовно, пов'язано з практичним досвідом роботи автора, а також гостротою даної проблеми в Україні. Розглядаючи дану проблему в різних аспектах (історичному, економічному, соціальному, екологічному), автор обґрунтовує такі висновки: з містобудівних позицій найбільш актуальним є двопоясне зонування приміської зони на «резервні території» та «периферійні території»; при плануванні систем розселення територіальних громад в межах приміських зон та зон впливу міст-центрів необхідно вирішувати спільні завдання для групи населених пунктів. (с.194).

Розділ завершується змістовними висновками, однак вони викладені надто розлого.(207- 210).

Третій розділ **«Методологічні основи формування локальних систем розселення об'єднаних територіальних громад»** присвячений загальним методам дослідження систем розселення різного ієрархічного рівня; дослідженню методичних підходів до встановлення спільних меж ОТГ; методам оцінки факторів впливу на структуру локальних систем розселення.

Розглядаючи загальні методи дослідження, що використані для досягнення поставленої в роботі мети, автор виділяє найважливіші (дедуктивного припущення, графоаналітичного моделювання, системного аналізу, історико-генетичного, група соціологічних методів, містобудівної класифікації, алгоритмізації, об'єктно-територіальної параметризації) і вказує на спосіб і місце їх застосування в ході дослідження (с.211-219).

Значна увага в розділі приділена визначенню факторів впливу на територіально-просторову структуру систем розселення, серед яких: межі створених ОТГ (адміністративні та науково-обґрунтовані, перспективні); чисельність міського і сільського населення поселень; розміщення об'єктів виробничої, інженерної, транспортної, культурно-освітньої та лікувально-оздоровчої інфраструктури; земельні ресурси сільськогосподарського, природно-заповідного, рекреаційного, історико-культурного призначення; природно-географічні умови; типологія громад за містобудівними

характеристиками; наявність містобудівної документації вищих ієрархічних рівнів; пропорції освоєних і резервних територій для всіх видів майбутньої забудови (с.222). Основними методами *оцінки факторів впливу на об'єкт дослідження* визначено: метод аналізу законодавчо-нормативної бази; методи типологічного аналізу; методи еколого-містобудівного ґрунтування спільних меж об'єднаних територіальних громад. Їх використання дозволило автору встановити орієнтовані параметри локальних систем розселення в малих об'єднаних територіальних громадах; визначити специфіку їх у різних природно-містобудівних умовах(с.223-229). На основі проведеної роботи Віктор Олександрович визначає *вісім типів локальних систем розселення*, що пропонується виділити в умовах ОТГ. Їх графічні моделі вдало представлені на рис 3.19, 3.20 (с.231-232). Застосування *методу прогнозування об'єднання та розвитку територіальних громад* дозволило розробити модель з багаторівневою програмою врахування впливу різних факторів, що включає 8 етапів її розгортання. (с.236-238).

Заслуговує уваги і позитивної оцінки визначені автором *методи встановлення спільних меж* ОТГ. Автор акцентує на важливості збереження певної автономної в прийнятті рішень стратегічного розвитку окремої територіальної громади у процесі її об'єднання з іншими (с.243) і формулює 6 базових позицій щодо цього процесу (с.244, Рис. 3.12).

Важливим науковим надбанням розділу є модифікована *методика визначення меж локальної системи розселення*, а також *алгоритм розрахунку відносних показників культурно-побутових та інших зв'язків населених пунктів громади з містом-центром*, яку розробив автор спираючись на «метод розрахунку соціального потенціалу» та на «метод впливу міст-центрів» (за М.Дьомінім) (с.246- 252).

Висновки до розділу підсумовують логічність та прийнятність вибору методів, використаних у даному дослідженні.

У четвертому розділі «**Концептуальні засади формування нового типу інтегрованих територіальних структур**» представлено аналіз тенденцій формування ОТГ; визначено моделі об'єднаних форм їх управління; встановлено необхідність розроблення наукових обґрунтувань доцільності створення об'єднаних територіальних громад у конкретних умовах.

На початку розділу автор розкриває специфіку утворення ОТГ, що полягає в тому, що вони одночасно є адміністративними одиницями базового рівня і об'єктами містобудівної діяльності, яка за правилами економічних, демографічних, управлінських факторів та нормами планування і забудови територій сприяє просторовому розвитку систем розселення. (с. 256). З іншого боку, новий підхід до створення локальних

систем розселення, в Україні, подібний до практики багатьох країн Європи (с. 262).

З цих позицій Віктор Олександрович в підрозділі 4.2 розгортає наукове обґрунтування *нової парадигми розселення* «населені пункти – об'єднана територіальна громада». Ним встановлено, що в межах ОТГ I-го рівня формуються локальні системи розселення, які є «первинними ланками» районних (міжрайонних) та регіональних (міжрегіональних) систем розселення, а раціональне взаємне розташування та взаємодія різних об'єктів (соціального, господарського, управлінського призначення тощо) в межах об'єднаних територіальних громад відбуваються у процесі «кластеризації» – інтеграції однакових або подібних функціональних елементів громад з дотриманням як їх індивідуальних, так і спільних інтересів функціонування і розвитку.

Важливим науковим надбанням розділу є авторська концепція інтегрального розвитку локальної системи розселення (с. 277, рис. 4.23). Автор доводить, що головна відмінність нової парадигми «населені пункти – об'єднана територіальна громада» полягає у появі нового системного ефекту «емерджентності» та ефекту «синергії» – об'єднання чинників та складових об'єктів системи розселення (управління, ресурсів, соціальних об'єктів, основних фондів та зв'язків тощо) що відображено в моделях об'єднаних форм управління, до яких належать: «агломераційна модель», «директивна модель» та «договірна модель».

Аналіз моделей взаємоузгодженого самоврядного та адміністративного управління ОТГ дозволив автору зробити важливий висновок, що механічні об'єднання і неузгодженість розвитку систем спонукають безліч проблем. Тому, саме *схема територіального планування* групових систем має бути одним з головних документів з якого починається побудова моделі взаємодії територіальних громад.

Спираючись на свій практичний досвід, Віктор Олександрович акцентує, що модель взаємодії територіальних громад має розглядатися як єдиний соціально-економічний, інвестиційний простір з загальною системою, транспортного і інженерного обслуговування, природно-екологічного каркасу, а його функціональне зонування є базовою основою проектних і управлінських рішень просторового рівня (с. 289).

У п'ятому розділі **«Рекомендації щодо територіально-просторової організації локальних систем розселення»** сформульовано основні принципи формування ОТГ та розроблено планувальні моделі нового типу структур розселення; встановлено особливості організації локальних екомереж та туристично-рекреаційного їх простору; надано пропозиції щодо розроблення проектної документації з планування даних об'єктів. Автор наголошує, що

перспективною та спроможною до розвитку можна вважати локальну систему населених місць (територіальну громаду, чисельність населення якої складає мінімум 20 тис. жителів, що дозволяє створити повноцінну систему обслуговування первинного рівня (с.303). Представлено концептуальні схеми-моделі об'єднаних форм управління, («агломераційна», «директивна», «договірна»), а також планувальні моделі локальних систем розселення (концептуальна, структурна, композиційна). Значну увагу приділено принципу агломерування (304-307).

Автором науково обґрунтовано *основні містобудівні принципи просторового розвитку об'єднаних населених пунктів в рамках сукупності територіальних громад: інноваційної інтеграції населених пунктів; «дискретно-просторового розвитку»* (створення кластерних об'єднань населених пунктів, виробничих об'єднань, закладів обслуговування тощо); створення локальних екомереж; культурологічні принципи.

В розділі доведено, що схема планування визначає основні принципи і напрямки планувальної організації та функціонального призначення території, формування громадського обслуговування населення, організації транспортної та інженерної інфраструктури, благоустрою, захисту територій від техногенних процесів; охорони природного середовища, охорони та збереження нерухомих об'єктів культурної спадщини та археології.

Спираючись на Закон України «Про природно-заповідний фонд України» та на положення роботи «Ландшафтно-рекреаційне планування природно-заповідних територій (за Т.Панченко), автор пропонує шість територіально-планувальних елементів локальних екомереж місцевого рівня (с.327-328).

Заслуговують позитивної оцінки авторської пропозиції щодо розроблення проектної документації: анотований зміст розділів проектної документації, яку необхідно розробляти для організації локальних систем розселення у межах об'єднаної територіальної громади (с.339-355).

Підсумки та результати дисертаційного дослідження наведені у **загальних висновках**. Вони доводять, що усі сформульовані завдання виконано у повному обсязі.

Ознайомлення з представленими матеріалами дисертації та автореферату дозволяють наголосити, що мета дослідження – досягнута, а його результати мають ознаки наукової новизни. Насамперед це такі, що були отримані вперше, а саме:

- науково обґрунтовано містобудівну специфіку локальних систем розселення, як первинних елементів (районних, регіональних і загальнодержавної систем розселення), які створюються в умовах нових

адміністративно-територіальних одиниць базового рівня – об'єднаних територіальних громад, що передбачено державною стратегією децентралізації управління територіями;

- доведена доцільність інтеграції міських і сільських населених пунктів на місцевому рівні з метою: досягнення їх «самодостатньої економічної» діяльності; «диверсифікації виробництва»; «підвищення соціальних стандартів» для населення сільських громад до міського рівня; «комплексного збереження та використання» природно-культурних ресурсів;

- розроблено концептуальні засади формування нового типу інтегрованих структур розселення відповідно до запропонованої парадигми «населені пункти – об'єднана територіальна громада; представлено схеми-моделі створення об'єднаних територіальних громад на основі «самоврядно-адміністративних» форм управління (агломераційна, директивна, договірна);

- сформульовано основні принципи формування нового типу територіально-просторових структур розселення («дискретно-просторового розвитку»; «збереження дезурбанізованого середовища»; «створення етнічного туристично-рекреаційного простору»; «формування локальної екомережі» тощо); запропоновано систему «розрахункових показників» для проектування (функціонального розподілу територій ОТГ, параметрів їх складових елементів, співвідношень урбанізованих та природоохоронних територій);

Теоретико-методологічна значущість дисертаційної роботи полягає, насамперед, в тому, що вона започатковує новий методологічний та теоретико-практичний підхід до територіально-просторового розвитку локальних систем розселення об'єднаних територіальних громад, що сприятиме вдосконаленню системи розселення України в цілому, вирішенню низки соціально-економічних, екологічних проблем.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання у подальших наукових дослідженнях; при розробленні містобудівної документації та коригуванні містобудівних нормативних документів. Результати дослідження *впроваджено* у численних науково-проектних та дипломних роботах, виконаних під керівництвом автора; при розробленні нових державних норм у сфері містобудування: ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування і забудова територій»; першої редакції Зміни до ДБН Б.1.1-14:2012 «Склад та зміст детального плану території» та першої редакції Зміни до ДБН Б.1.1-22:2017 «Склад та зміст плану зонування території».

Високий ступінь **достовірності результатів** дослідження підтверджується опрацюванням великої кількості об'єктів різних територіальних рівнів; систематизацією теоретичних досліджень в сферах містобудування, географії, екології; застосуванням сучасних методів наукових досліджень.

Апробація результатів дослідження та висвітлення результатів роботи у наукових публікаціях відбулися належним чином. Вони оприлюднені автором у доповідях на 11 міжнародних заходах.

Результати дисертації опубліковано у 59 друкованих працях. (1 колективна монографія; 32 статті – у наукових фахових виданнях України; 5 – у наукових фахових виданнях інших держав, що включені до наукометричних баз; 10 тез доповідей та 11 статей).

До позитивних характеристик дослідження слід віднести:

- безумовну актуальність теми дослідження, яка повністю відповідає нагальним потребам часу вдосконалення містобудівного простору країни на вищих ієрархічних рівнях, є гідним продовженням традицій української наукової школи з містобудування.

- важливою рисою даної роботи, що підіймає її на *новий науковий рівень*, є глибоке дослідження складної проблеми і надання доцільних науково обґрунтованих пропозицій щодо формування і розвитку систем розселення у межах об'єднаних територіальних громад;

- логічне, послідовне викладення кроків дослідження у розділах та їхній змістовний зв'язок; окреслення у висновках і тексті роботи її „відкритості” для подальшого розвитку досліджень.

Привертає увагу та справляє приємне враження авторська «ручна» графіка: чітка, зрозуміла, доцільна.

Зауваження та побажання

1. Згідно методики дисертаційної роботи на її початку автор наводить робочу *гіпотезу* дослідження (с.3 автореф, 66 дис.), однак її формулювання, на наш погляд потребує більшої чіткості. Представлена графічна модель гіпотези скоріше розкриває багатоаспектність та складність предмету дослідження.

2. В другому розділі роботи «*Передумови формування систем розселення у межах об'єднаних територіальних громад*» автор доцільно багато уваги приділяє зонуванню приміської зони міст-центрів, акцентуючи на важливості часового фактору маятникової міграції населення – 1-1,5 год. (с.188-190). Розглядаючи напрямки формування локальних систем розселення у *приміських зонах* найкрупніших і крупних міст, автор відмічає, що їх *зовнішньою межею* є ізохронна 45-60 хвилинної доступності міста-центру *громадським транспортом* (с.15 автореф.) На наш погляд, це ствердження є *дискусійним*, якщо прийняти до уваги темпи розвитку мобільності з використанням індивідуальних транспортних засобів та активної розбудови автошляхів в Україні. З іншого боку з впровадженням швидкісного залізничного транспорту ізохронна 60 хвилинної доступності

може перебільшити 300 км в окремих напрямках, що вже не «вписується» в поняття «приміських зон».

3. У підрозділі 2.1 «Еволюція системних процесів у містобудуванні» автор наголошує, що «не зважаючи на наявність великої кількості наукових праць, до сьогоднішнього часу так і не сформувано єдиного загально-прийнятого визначення поняття «система розселення» через розбіжності фахових наукових знань (с.146) Тому, доцільним було би навести розгорнуті визначення цих понять для розуміння їх відмінностей по суті, а також розмістити у *термінологічному словнику* авторське розуміння цього поняття. а також додати розкриття змісту таких понять як «спільні межі» та «комплексна межа» об'єднаних територіальних громад, які автор активно використовує в роботі.

4. В третьому розділі автором представлено модифіковану методіку визначення меж локальних систем розселення на основі розрахунку показників зовнішніх комунікацій між населеними пунктами громади і містом-центром. Тому логічно було більше уваги приділити факторам перспективного розвитку транспортної інфраструктури регіонального та районного рівня, що забезпечують зовнішню просторову та функціональну зв'язність досліджуваних об'єктів, та з погляду на сучасні світові тенденції посилення транзитних якостей територій, як чинників їх сталого розвитку.

5. У п'ятому розділі «Рекомендації щодо територіально-просторової організації локальних систем розселення» (301-359) автором ретельно опрацьовано сім принципів формування об'єднаних територіальних громад, що є важливим здобутком роботи. Немає сумніву у змістовності і доцільності цих принципів, які спрямовані на структурно-функціональне, ландшафтно-екологічне та соціо-культурне вдосконалення містобудівного простору досліджуваних об'єктів. Однак, вельми доцільним було б також сформулювати і додати принципи, що стосуються їх комунікаційної складової (зовнішньої і внутрішньої). Тим паче, що в представлених графічних матеріалах присутні пропозиції вирішення даного аспекту проблеми.

Загалом, зроблені зауваження та побажання не зменшують наукову вагу дисертаційної роботи Яценка В.О.

У цілому, аналіз дисертаційного дослідження та праць здобувача, опублікованих за темою дисертації, дозволяє зробити такі висновки:

- робота є самостійним завершеним науковим дослідженням актуальної проблеми;
- зміст дисертації відповідає визначеним завданням роботи

та методиці дослідження, а результати дослідження відповідають сформульованій меті;

- поставлена автором мета та сформульовані завдання дослідження розв'язані досить глибоко та доказово. Положення, що виносилися на захист теоретично обґрунтовані, їх зміст викладено в основних висновках до дисертації. Висновки і рекомендації сформульовані ґрунтовно і переконливо;

- повнота подання основних результатів дисертації забезпечена публікацією необхідної кількості наукових статей у фахових виданнях України, та зарубіжжя, що достатньо розкривають зміст дисертаційної роботи;

- дисертаційне дослідження має практичне значення, що підтверджується використанням отриманих результатів у практичній архітектурно-проектній діяльності;

- зміст автореферату та основних положень дисертації носять ідентичний характер; автореферат та дисертація оформлені відповідно до вимог.

На підставі проведеного аналізу представлених на розгляд матеріалів можна вважати, що дисертаційна робота «*Містобудівні основи розвитку локальних систем розселення об'єднаних територіальних громад*» є самостійним, методично вивіреном науковим дослідженням, яке містить цінні наукові положення та науково обґрунтовані результати у сфері містобудування, що розв'язують важливу науково-прикладну проблему. Робота відповідає вимогам ДАК Міністерства освіти і науки України щодо докторських дисертацій. Вона може бути високо оцінена Спеціалізованою вченою Радою, а автор роботи *Яценко Віктор Олександрович* заслуговує присудження наукового ступеня *доктора архітектури* за спеціальністю 18.00.04 – містобудування та ландшафтна архітектура.

Офіційний опонент:

доктор архітектури, професор,
завідувачка кафедри містобудування
Харківського національного університету
міського господарства ім. О.М. Бекетова
Древаль Ірина Владиславівна

І.В. Древаль

Підпис І.В. Древаль засвідчую:
Нач. відділу кадрів ХНУМГ ім. О.М. Бекетова

